

Koersdocument

VEILIGE ENERGIETRANSITIE





INLEIDING

In 2030 moet de CO₂-uitstoot in Nederland met 49% zijn teruggedrongen (Klimaatakkoord, 2018). Om dit doel te verwezenlijken is een transitie naar (meer) duurzame bronnen van energie essentieel (Energieagenda, 2016). Te denken valt aan de energiebronnen biomassa, windenergie, zonne-energie, aardwarmte en geothermie. Deze grootschalige transitie zal een forse impact hebben op de fysieke leefomgeving en daarmee op de fysieke veiligheid van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Omdat een grootschalige overgang naar duurzame energiebronnen een lange implementatietijd zal vragen, zijn de fossiele energiebronnen niet snel uit beeld. Dat betekent dat in de komende tientallen jaren de energievoorziening waarschijnlijk gebruik maakt van een combinatie van fossiele en duurzame brandstoffen. De energietransitie vraagt bovendien om slimme opslag en distributie van energie, zoals in de vorm van batterijen of waterstof.

Nieuwe energiebronnen en -dragers brengen vaak 'nieuwe' veiligheidsrisico's met zich mee. Dat zijn risico's waarvan kans op en het effect van een incident nog niet goed in kaart zijn gebracht en/of waarvoor nog weinig betrouwbaar wetenschappelijk of empirisch bewijs bestaat (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2008). Toch is 'veiligheid', naast betrouwbaarheid en betaalbaarheid, een voorwaarde voor het ontwikkelen van nieuwe energieprojecten (Energieagenda, 2016). Aangezien veiligheid een voorwaarde is, dient de veiligheidsregio bij te dragen aan een veilige energietransitie. De rol en positie van de veiligheidsregio is nog in ontwikkeling.

1 DE ROL VAN DE VEILIGHEIDSREGIO

Vanuit de Wet veiligheidsregio's, artikel 3 en 10, ligt er een taak voor het voorkomen, beperken en bestrijden van risico's en gevaren voor mens en dier, en het adviseren van het bevoegd gezag. Gezien het feit dat nieuwe energiebronnen en -dragers nieuwe risico's met zich meebrengen ligt hier logischerwijs een rol voor veiligheidsregio. Daarnaast brengen de nieuwe energiebronnen en -dragers ook extra risico's met zich mee als het gaat om de arbeidsveiligheid van de medewerkers van de veiligheidsregio's. Dit brengt een extra verantwoordelijkheid met zich mee voor de veiligheidsregio als werkgever.

1.1 Afbakening

Energietransitie is een breed begrip. Afbakening van de rol van de veiligheidsregio is wenselijk om niet verstrikt te raken in de vele initiatieven, commerciële belangen etc. Dat de energietransitie plaats gaat vinden is een feit, de opgave voor de brandweer en veiligheidsregio's is daar waar nodig invloed uit te oefenen zodat de energietransitie op een zo veilig mogelijke wijze kan plaats vinden. Dit is het best te beschrijven als:

'Vanuit het oogpunt van de zorg voor fysieke veiligheid voor burgers en de (bebouwde) omgeving moeten de risico's en gevaren die voortkomen uit de energietransitie zoveel mogelijk worden voorkomen, beperkt en zo nodig doelmatig én veilig worden bestreden'

Vanuit bovenstaande gedachte wordt voorgesteld om langs drie sporen te gaan werken.

Spoor 1: beleid en wet -en regelgeving beïnvloeden	Zo vroeg mogelijk aansluiting vinden bij overleggenia (op landelijk, regionaal en lokaal niveau) waar beleid rondom energietransitie wordt vormgegeven. Onderliggende doel is om veiligheid bij de energietransitie gewicht mee te geven.
Spoor 2: beheersing van risico's in het ontwerp/de ruimtelijke ontwikkeling	De regio's moeten de juiste kennis en kunde in huis hebben om aan de voorkant (bij ontwikkelopgaven) mee te kunnen denken en het bevoegd gezag te kunnen adviseren over bijv. de komst van windmolens, buurtbatterijen, zonneparken, waterstofinstallaties etc. Hier ligt een belangrijke relatie naar de Omgevingswet. Ook publiekscommunicatie/voorlichting (handelingsperspectief) kan in dit spoor worden opgepakt om risico's op voorhand te voorkomen of beperken.
Spoor 3: veilig en doelmatig op kunnen treden bij incidenten	Ondanks de inspanningen bij spoor 1 en 2 zullen er incidenten i.r.t. de energietransitie plaatsvinden. Om veilig en doelmatig op te kunnen treden is het belangrijk dat er de juiste kennis, kunde en materieel aanwezig is om incidenten te beheersen cq. te bestrijden.

1.2 Toelichting

Op de benoemde sporen wordt inmiddels veel gedaan binnen de veiligheidsregio's. Zo zijn specialisten uit diverse regio's betrokken bij ontwikkeling van PGS-normen, wordt er regionaal meegedacht met lokale initiatieven en zijn er handreikingen hoe om te gaan met incidenten met elektrische voertuigen, buurtbatterijen, alternatieve brandstoffen of zonnepanelen. Veel van deze activiteiten hebben een relatief ad-hockarakter. Voorgesteld wordt om een programmaplan te schrijven waarin deze sporen verder worden uitgewerkt naar een structurelere aanpak met concrete acties en resultaten.

Te denken valt aan:

Spoor 1: beleid en wet -en regelgeving

- Aansluiting bij betrokken ministeries
- Aansluiting bij Topsector Energie
- Deelname aan normcommissies (PGS/NEN)
- Verbinding strategische partners (Verbond van Verzekeraars, brancheorganisaties, etc.)
- Lobby/mediastrategie

Spoor 2: beheersing van risico's in het ontwerp/de ruimtelijke ontwikkeling

- Ontwikkelen van les- en leerstof
- Publiekscommunicatie (brandveilig leven)
- Ontwikkelen 'tools' voor toepassing in de regio's bij ruimtelijke initiatieven
- Kennispublicaties
- Etc.

Spoor 3: veilig en doelmatig op kunnen treden bij incidenten

- Ontwikkelen van les- en leerstof
- Aandacht voor vakbekwaam worden **en** blijven
- Protocollen voor veilig optreden bij incidenten
- Handelingsperspectieven
- Aandacht voor arbeidsveiligheid
- Etc.

1.3 Capaciteit

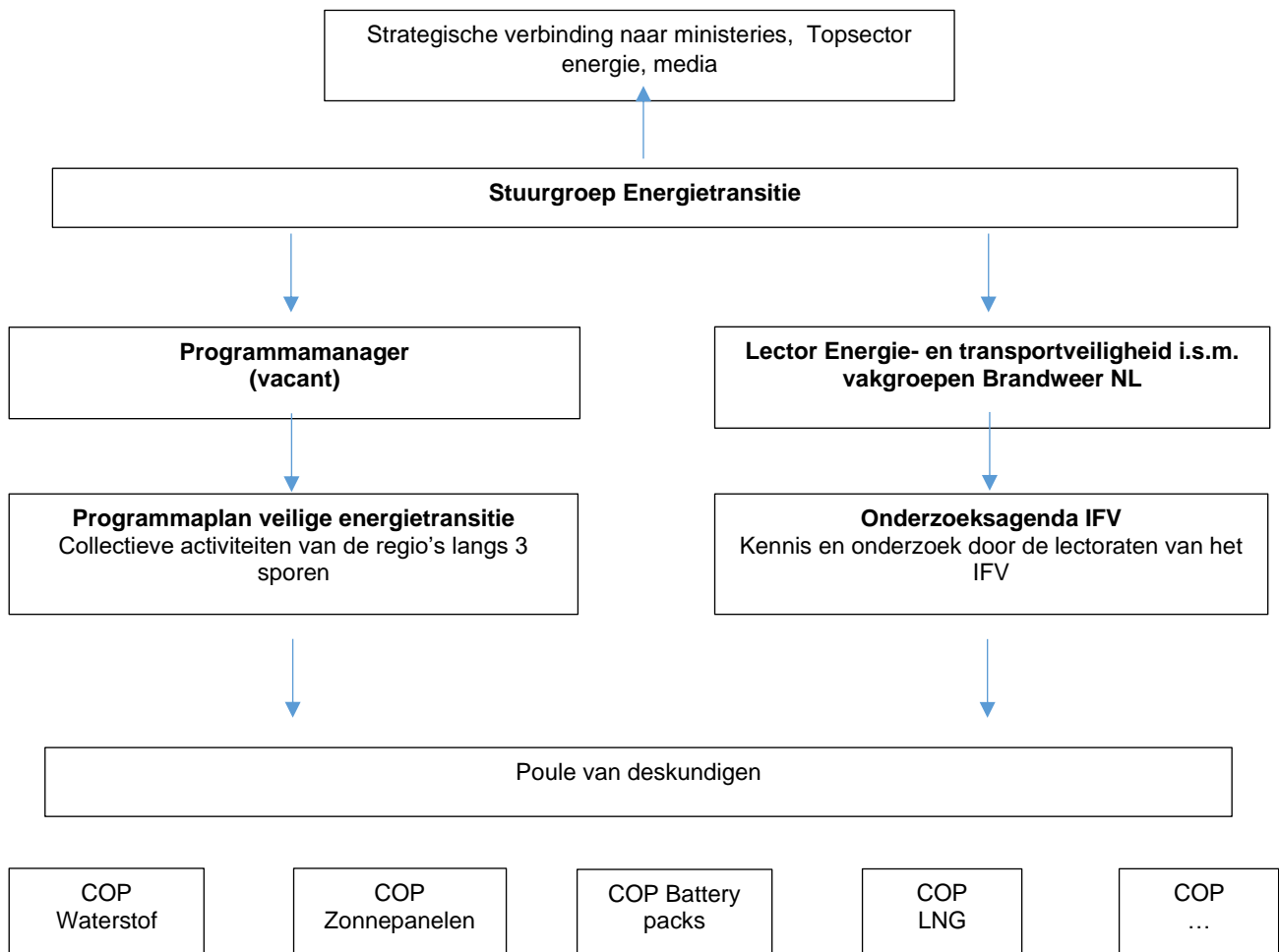
Vanuit de bestaande structuur van vakgroepen en programmaraden is aangegeven onvoldoende capaciteit te hebben om het dossier energietransitie 'er even bij te doen' en uitvoering te geven aan een programmaplan. Afgesproken is om te kijken of e.e.a. apart gefinancierd kan worden vanuit het fonds van de uitvoeringsagenda van Brandweer Nederland. De wens is daarbij uitgesproken om:

- Een programmamanager te werven voor circa 0,5 fte in de week die regie voert, coördineert en verantwoordelijk is voor het opstellen en (doen) uitvoeren van het programmaplan;
- Bestaande capaciteit uit een aantal regio's aan te spreken (een zgn. poule van deskundigen) voor het uitvoeren van afgebakende klussen i.h.k.v. de energietransitie;
- Vanuit de uitvoeringsagenda werkbudget te koppelen aan de uitvoering van een programmaplan.

2 AANPAK

Het doel van de stuurgroep is om het thema energietransitie zo veel mogelijk integraal (vanuit de gehele veiligheidsketen) te benaderen.

Op basis van de huidige stand van zaken (oktober 2019) zou een structuurplaatje er als volgt uitzien:



2.1 Stuurgroep Energietransitie

De stuurgroep 'stuurt' op het dossier energietransitie door te prioriteren, de (strategische) voortgang te bewaken en contacten met strategische partners te onderhouden. De stuurgroep is de verbinding naar de Raad van Brandweercommandanten en Raad Directeuren Veiligheidsregio (via de vertegenwoordiger uit de RDVR) en bestaat uit een afvaardiging vanuit meerdere programmaraden om de integraliteit van het dossier te bewaken. De stuurgroep zorgt ook voor de legitimiteit van ontwikkelde producten binnen de eigen geleding van de veiligheidsregio/brandweer.

De stuurgroep bestaat uit:

- Jan van Belzen (bestuurlijk portefeuillehouder)
- Jolanda Trijselaar (voorzitter)
- Esther Lieben (voorzitter)
- Chiel Polman (secretaris)
- Hans Zuidijk
- Herman Meuleman
- Robert Polman
- Nils Rosmuller
- Programmamanager (vacant)

2.1.1 Programmamanager

Gezien de omvang van het dossier en de wens om hier collectief in op te trekken is het zinvol (en eigenlijk noodzakelijk) om hier een landelijke coördinator/regievoerder voor te vinden. Deze is lid van de stuurgroep, is landelijk aanspreekpunt en geeft uitvoering aan het programmaplan.

2.1.2 Lector Energie en transportveiligheid

Nils Rosmuller is als lector Energie- en transportveiligheid expert op het snijvlak van massatransport, veiligheid en hulpverlening. Het lectoraat Energie- en transportveiligheid heeft als doel om kennis en ervaring op het gebied van transportveiligheid uit te wisselen, innovaties en trends in de transport- en infrasector te identificeren en te voorzien van duiding van de veiligheidsconsequenties. Het dossier Veilige energietransitie is binnen het IFV belegd bij het lectoraat.

2.1.3 Communities of Practise (COP's)

Het lectoraat Energie- en transportveiligheid heeft diverse COP's georganiseerd. Hierin bespreken specialisten (uit veiligheidsregio's maar ook bedrijfsleven) ontwikkelingen rond een bepaalde energievorm of -drager. Tot nu toe zijn er vier COP's te weten LNG, zonnepanelen, batterypacks en waterstof. Tevens is er het kennisplatform veilige energietransitie dat zich richt op het beleid. In de toekomst zullen er wellicht meer volgen, al naar gelang de ontwikkelingen binnen de energietransitie en behoeftes uit het veld.

2.1.4 Programmaplan veilige energietransitie

Om als veiligheidsregio's 'energietransitieproof' te worden moeten er diverse activiteiten worden ondernomen. Voorstel is om dit langs de drie sporen zoals beschreven in dit koersdocument te doen en dit verder uit te werken in een programmaplan. Voor het opstellen en uitvoeren van het programmaplan wordt een programmamanager geworven die de beschikking krijgt over een nader te bepalen werkbudget.

2.1.5 Onderzoeksagenda IFV

Het IFV heeft als kennisinstituut de taak om kennis te ontwikkelen en te ontsluiten. De lectoraten van het IFV werken op dit moment aan een onderzoeksagenda veilige energietransitie. Hiermee wordt kennis t.a.v. de energietransitie ontwikkeld waarmee de veiligheidsregio's hun voordeel kunnen doen. Het veld wordt hierbij betrokken om de kennis die ontwikkeld wordt zoveel mogelijk aan te laten sluit bij de behoefte uit de praktijk. Het lectoraat Energie- en transportveiligheid is het coördinerende lectoraat binnen het IFV en werkt samen met de diverse vakgroepen van Brandweer Nederland.

2.1.6 Poule van deskundigen

Om meer 'handjes' te hebben om kennis te ontwikkelen wordt voorgesteld een 'poule van deskundigen' te organiseren. Hierin zitten experts die door hun regio's 'om niet' te beschikking worden gesteld. Vaak gedurende een korte periode (enkele maanden) om met elkaar een concreet product uit te werken, dus thematisch.

COLOFON

Kemperbergerweg 783
6861 RW Arnhem

Postbus 7010
6801 HA Arnhem

T 026 3552455
I www.brandweernederland.nl
E info@brandweernederland.nl

T 026 3552400
I www.ifv.nl
E info@ifv.nl